

Slotkoor bij de moord van Nijlen

„De misdaad blijft een tijdje wel verdoken
Doch immer zegeviert gerechtigheid!”

Typische zangrol van marktliedzanger
(Volkscundemuseum te Aarschot)

• Volgens de meeste bronnen verschenen op de moord van Nijlen minstens een drietal verschillende liederen. Wij hebben er twee volledig teruggevonden. De nu volgende tekst is op twee plaatsen onjuist: de geboorteplaats van pastoor De Groof is verkeerd (hij werd te Kontich geboren), en De Backer werd niet in Antwerpen maar te Lier terechtgesteld. Met authentieke gegevens zullen de liedjeszangers wel nauwelijks rekening hebben gehouden. Eén van hen -een zekere Van de Brande- laat trouwens onder één van zijn liedjes speciaal drukken: "Heeft Van de Brande nu waarheid verkocht, hij heeft dikwijls genoeg leugens gebrogt"

DE MOORD VAN NIJLEN

Dood-vonnis van Hendricus De Backer, den 29 January 1842. Liedeken op den grouwel Moord begaen op den 2den January 1842, door Hendrick De Backer, aen den eerweerden heer Petrus De Groof, Pastoor van Nijlen, gebortig van Engelmunster, ouderling van 70 jaren, en zyne Dienstmeyd van Hezen, in den ouderdom van 60 jaren.

Stemme: Den wereld is bedorven.

Ziet hoe het kwaed den mensch komt te verleyden
en hem kan brengen tot eene vreedheyd groot
het doet hem van den weg der deugden scheyden
het doet begaen de allervreedste moord
zoo men nu ziet onlangs geschied
Eylas! op het dorp van Nijlen
zoo gy verstaen zult in dees lied.

Eenen tyraen De Backer zonder schromen
verleyd al door den duyvels boozen raed
is in den morgen tyd zeer vreed gekomen
tot den Pastoor, hoe grouwelyke daed
en heeft gezeyd Eerweerdigheyd
wilt met my nae Bouwel reden
de Pastoor is in slegtigheyd.

Mynheer de Groof sprak, mynen vriend geprezen
het is den tyd ik d'hoog-misse moet doen
maer naer dat ik die zal hebben gelezen
komt nae myn huys wy zullen ons dan spoen
dacht geen misbaer maer den barbaer
met den helschen last bevangen
volgt hem nae de misse spoedig naer.

Nouwelyks was hy in het huys getreden
trekt een pistool en bylken met geweld
zegt tot den Pastoor deze vreedde reden
ik moet bekomen van uw goed en geld
den moordenaer als een barbaer
komt hem spoedig aen te randen
rukt hem, Eylas! in doods gevaer.

Den tyraen in duyvels kwaed verslonden
als dorstig nae het weerdig priester bloed
komt den Pastoor schrikbaer in 't hoofd doorwonden
en zyn lichaem zeer boos ende verwoed
den zelfden tyd zyne dienstmeyd
komt haren buyk te doorwonden
die riep om hulp vol bitterheyd.

→
Door haer geschreyd komt den tyraen te vlugten
waer op dat komen de gebueren liën
zien 't weerdig bloed vloeyen vol ongenugten
kwamen te laat. Evlas, hunne hulpe bien
maer den barbaer volgt men straks naer
en word spoediglyk gevangen
een regten dief en moordenaer.

Terwyl den Meyer hem komt aen te randen
wilt hij betoonen nog zyne vreehteyd groot
tragt hem het hoofd of hert te doorbranden
door duyvels lust zyne pistool afschoot
maer den tyraen wreid overman
naer de regters gegeven
dië spoedig komt zyn straf te ontfaen.

Hy wierd veroordeeld om de dood te sterven
al door het zweerd der vreed guilliotin
in d'Antwerpsche stee moet hy het leven derven
en op 't schavot voor elk een spiegel zyn
hoe de boosheyd den mensch verleyd
en eene schrikbare dood sterven
God geeft zyne ziel de zaligheyd.

Ouders wilt dit aen hunne kinders leeren
dat zy worden al van het kwaed bevryd
en doet hun bidden aen den heer der heeren
voor den Pastoor d'eeuwige zaligheyd
en dat hy spaer den moordenaer
van den poel der helse gronden
maer hun is in 't hemelsch schaer (38).

Liedjeszangers van wie wij zeker weten dat zij jarenlang
"De moord van Nijlen" in hun repertorium hadden,
waren Van Mensdonck en zijn vrouw. Zij waren van
Antwerpen afkomstig.

Het zangspel

*"Er is gebeurd, bij den pastoor van Nijlen,
Een wreede moord, op zijne meid begaan.
Zij hebben haar met messen en met bijlen
Ter dood gebracht. Hoe wreed! Hoe kan 't bestaan!
En na de moord dan hebben zij de geiten
Van den pastoor geroofd, is dat geen schand?
Beschuldigd zijn van deze laffe feiten
Den Bert, den Spaar en Nelis Baekelandt."* de griffier

Een geval apart is het "kluchtig zangspel" dat circa 1893-94 te Turnhout werd gemaakt door o.a. P.J. Maes, Jules Crockaert en de eigenlijke maker A. Van Hilst. Dit zangspel vond erg veel bijval, volgens Jozef Simons werd het op nagenoeg elk Kempisch dorp om de vier vijf jaar opgevoerd. Deze "sotternie", geschreven vijftig jaar na de moord, heeft eigenlijk alleen de plaats van actie gemeen met de feiten, want in de klucht is het de meid(!) die wordt vermoord, en de moordenaar is niet De Backer maar Baekeland (een kleurrijker schurk) en de complete rechtspraak wordt geparodieerd. Het zangspel telt soms twee, soms drie bedrijven: de moord, de rechtszaak en de terechtstelling. In de korte versie valt het eerste bedrijf weg. Het stuk werd ook steeds weer aangepast aan de ingevingen van de uitvoerders, zodat veelal van de oorspronkelijke tekst slechts het geraamte overblijft. De grote verdienste van deze klucht is wel dat veel heeft bijgedragen om de wijzen van de oude liedjes, die er talrijk in voorkomen, te bewaren en mondgemeen te houden.

Ik zou de artikels over de moord van Nijlen willen besluiten met het slotkoor uit het zangspel, omdat het een samenvatting is van het einde van de moord zelf, de moordliederen, en de klucht. En dat gerechtigheid altijd zou zegevieren, is een vrome wens die we allemaal kunnen onderschrijven.

*Slotkoor (op de tonen van de Brabançonne)
"Thans zien wij hier gerechtigheid voltrekken,
tot rust en eer van 't dierbaar vaderland.
Zoo moge 't nageslacht tot voorbeeld strekken,
De schandedood van Nelis Baekelandt.
De misdaad blijft een tijdje wel verdoken,
Doch immer zegeviert gerechtigheid;
Zie hoe de moord van Nijlen wordt gewroken!
Den rechter lof, die oordeelt en kastijdt.*

*Rosette Rymenants.

Bronnen:

- "Volksliederen" Pol Heyns
- "Over rolzangers en rolzangersliederen" Jan de Schuyter
- "Het marktlied" A. de Lattin
- "Eigen aard" Dr K.C. Peeters
- "Ons vroom en vrolijk Kempenland" Jozef Simons
- "Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nylen, Emblehem en Gestel" J.B. Stockmans
- "Rovers en roversbenden in Vlaanderen" J. Verstappen en G. Simons
- "Oude Vlaamsche liederen" J.F. Willems
- "Chants populaires des Flamands de France"